

Lakatos-Fleisz Katalin
(1978, Nagykároly)
irodalomtörténész, tanár,
Kolozsváron él

Lakatos-Fleisz Katalin

Délben a temetőn

Az éjjeli esőt a nap már felszárította, a reggeli sűrű, nehéz pára, amely opálössá tette a levegőt, felszállt. Az ég derült, a tiszta kékséget csak néhol töri meg egy-egy taláalomra odavetett felhőpamacs. A hosszú fűszálak, mint lányhajak, egy ütemre hajladoznak. Valahol megszólal egy házi rozsdafarkú. Fejét nem mutatja, de reszelősen éles torokhangja messzire visz. Olyan napok egyike ez, amikor az embernek kedve támad felkerekedni, és egy könnyű kis kézitáskával kimenni a világból. A tornyok most közel vannak, a láb ruganyos, nem érez terheket. Csak menni, menni ebben az áttetsző, árnyéktalan ragyogásban, mert minden útszéli kavics, mezei virág jelentős most, és az estebe való megérkezést majd a tücskök jelzik.

A temetőben hátul, annak félreeső részében enyhén megdőlt síremlék. Messziről a „kőfejfa” – ahogy erre mondják – jól kivehető, de egészen közel kell mennünk, hogy észrevegyük, hozzá egy lezárt sírbolt is tartozik. Kövét szinte teljesen belepte az itt-ott bársonyos, máshol érdes zöldesszürke moha. A kövek réseiben hosszú fűszálak, fűcsomók: a szívós élni akarás bizonyítékai. A megsárgult márványon sűrű nagy betűkkel egy név: Gyöngyike. Alatta: született 1960. II. hó 26., meghalt 1961. XI. hó 21. Gyöngyikehez egy kis koszorú is tartozik, időtálló fenyőtobozból, dróttal a kőfejfára erősítve. Talán valamilyen rokon, testvér hozhatta kötelességtudatból halottak napjára. Sietősen drótozta fel, mert hideg a szél, az ujjai hamar elgémberednek. Csak gyorsan, gyorsan, mielőbb hazaérni a fűtött szobába.

A sír szomszédságában áll egy fiatal akácfa. Nem teljesen mellette, mint amikor látszik, hogy egy bokrot valamiféle díszként odaültettek. Nem a sír tövében, attól egy kicsit távolabb. De a szem a sírkövel mégis együttlevőnek fogja fel. Június ünnepére fürtös virágparókát ölt, majd néhány héttel később megkapja a korona teljes, végleges szépségét, amikor a finoman csipkézett lomb szinte légiessé teszi az amúgy is karcsú fát. A háttérben szétterülő szabad mezővel, az égen úszó felhőkkel tökéletes egységben létezik.

A fa itt áll november végén is a sárszínnel szétkent ég alatt, amikor már délben is este van. Itt állt szeles, csípős nagypénteken is, mikor még az akác lombjának nyoma sincs, és a fű hidegzöld. És ha most valaki gondolna egyet, és hirtelen ötlettől vezérelve kivágná a fát, gyökereiről új hajtás sarjadna. A fa elpusztíthatatlan. Egyszerűen *van*. Itt áll a sír mellett.

*

Miért őrzi ez a légies kis fa a síremléket? Miért szegődött örök társul egy kőtömbhöz? A síremlék mint emlék csak negatívja valakinek, aki már nincs. A nem létezőnek állít emléket. Azért van, hogy a nem létezőre figyelmeztessen. Mihez, kihez hűségese ez a fa? Az egykor élt Gyöngyike emlékéhez? Tudja talán, hogy a halál nem végleges? Hűsége talán várakozás a majdan eljövőre?

Persze mondhatjuk, hogy mindez csak képzelet, szenvelgés. Hűség, várakozás, a társiaság morálja csak az emberi világban létezik. A fa véletlenül nőtt épp a sír mellé, a természet

szeszélye folytán. És ha valaki kivágná, azért hajtana ki újra, mert nem tehetne mást. És a síremlék csak egy kötömb, semmi több. A nem létezés jele. A természet tárgyaiba ne képzeljünk tőlük idegen tartalmakat.

Ez azonban nem igaz. Ez a fa itt a síremlék mellett, itt a vele való együttlétben mégis *van*. *Van*-sága a megingathatatlan szilárdság és az együtt-lét hallgatag tudása. Együtt-lét mindazzal, ami körülveszi: ég, fű, zöld. És a bemohásodott, természetté vált sírkövel. Ez, hogy *van*, ez a legtöbb. Isten így határozza meg magát Mózesnek: vagyok, aki vagyok. Annál többet, hogy valami *van*, nem mondhatunk.

*

Filmekben, regényekben látni-olvasni ilyen emlékezetes képkockákat: a hős – sokszor egy gyerek – árván, magában áll, elveszve az idegen embermasszában. Kihez mehetne oda, kihez szólhatna? Mígnem egy váratlan hang kiszól a tömegből: – mellém leülhetsz. A váratlan hang gazdája később sem tágit kiszemeltjétől. Üres délutánokon együtt hallgat vele. Amikor mindenki nevet rajta, ő nem. Ez a semmiből előlépő *van*. A semmi alaktalan masszájából szinte tapintható, tárgyá váló forma. Mindegy, minek nevezzük: barátság, házastársi szolidaritásnak. Nem az enyém, sem a tied, a köztünk önállóan létező *van*-ság.

Ha ezt a *vant* megtapasztaltuk, a legnagyobb gondunk lehet, hogyan őrizzük meg. Az, aki a semmiből előlépett, világosan érezte, hogy ezt kell tennie. Egy belső hajtóerő vezérelte efelé. De csak addig *van*, amíg érzi. Ha érzi, akkor tudja. A létezés fokmérője az érzelem.

Az érzelem világossága, a felismerés tesz képessé arra, hogy megtegyünk olyasmiket, amiket előtte nem is gondoltunk volna magunkról. Ez tesz képessé arra is, hogy feldőljünk, leromboljunk életeteket, romokat hagyva magunk után. Mert ez az érzelem minket lep meg a legjobban. Csak tehetetlenül szét-tárjuk a karunkat előtte. Mert *van*, ez a leg-

világosabb valami. Mostantól nem tehetünk úgy, mintha nem lenne. Mint, amikor már nincs, akkor sem tehetünk úgy, mintha még lenne. Amikor egyszer csak észrevesszük, hogy ha másik a megszokott időben nem jön haza, nem aggódunk. Ha beteg lesz, nem reszketünk a félelemtől, hogy elveszíthetjük. Legfeljebb dühösekké leszünk, hogy *szándékosan* beteg azért, hogy minket provokáljon. Vagy attól riadhatunk meg, ápolásának terhe minket súlyt majd.

Miközben ez a *nincs* már mindig kudarc. Akkor is, ha nem tehetünk róla. Mert csak valahogy így alakult.

Pszichológusok vigasztalnak, nem attól jó egy kapcsolat, hogy holtig tart. Egyesek azt mondják, egy kapcsolat létezésének fokmérője, ha egy pár úton *van*, tartanak valahova. Mások azt mondják, ne az elveszett éveket sirassuk, hanem nézzük meg, mit kaptunk a másiktól. De tudjuk, mert érezzük (!), ezek a szólamok mind sántítanak. Minket nem lehet becsapni. Ha vége lehet, olyan, mintha soha nem is létezett volna. Ha már nem szeret, soha nem is szeretett. A *van* fokmérője az örök? Vagy másképp szólva a tartós, a szilárd, a változatlan?

A *van*-ra, a létezőre épít a keresztény házasság, amikor az emberi érzelmeken túl az istenibe helyezi. Az örökbe. Tudja, hogy amikor az ember érez valamit *van*-nak, az nem komoly. Arra nem lehet alapozni. A keresztény házasság paradoxona, hogy az istenit az emberi időbe helyezi. Az időben előrefutóba, aminek imperatívusza mégis: ellenállni a változásnak. Miközben ezt az isteni *örökké*-t mi nem érezzük élőnek. Üres absztrakciónak, szép szavaknak, szónoklatoknak, papírnak inkább. Amit csak így-úgy ránk kényszerítenek, vagy tehetetlenül meghajtjuk a fejünket előtte.

*

A nap hátrább lép egyet, az árnyékok megnyúlnak. A felhők új formákba állnak össze. Mélyül a délután.